

חבל נחלתו

בזכיה בפירות לפני מירוח ובתלוש, שתי הסיבות הראשונות לחיוב אינן קיימות. ורק מי שקטף כמות גדולה לעשיית יין וכד' חייב בתרו"מ מדרבנן ונראה שבברכה.

ט. אולם לאחר זמן נאמר לי לגבי מקרה זה שהמפקיר לא הפקיר זאת לכל אלא דוקא לאנשים הגרים בישובנו, ולפי"ז בפשטות אינו הפקר, שהרי הלכה כב"ה שהפקר צריך להיות לכל ולא לחלק מהציבור (פאה פ"ו מ"א, עדויות פ"ד מ"ג). וכן עולה בפשטות מסוגיית הגמ' בב"מ (ל ע"ב) וכ"כ ב"י (חו"מ רעג, ה). ולכן נראה שבמקרה זה כל הקוטפים יתחייבו בהפרשת תרו"מ.

פטור ואפילו נתמרח משזכה בו פטור מן התורה כדאמרינן בלקט שכחה ופאה שעשאן גורן בעיר שהן פטורין שמע מינה בשדה חייבים מדרבנן.

וכתב הרדב"ז (הל' תרומות פ"ב ה"ב) שאף הרמב"ם סובר כן, ולגבי הפקר אפילו עשה מהן גורן בעיר חייב בתרו"מ משום "דלשו"פ אית להו קלא אבל הפקר לית ליה קלא".

ונראה לפי"ז שהפקר שצבר ממנו הרבה ועשה כעין גורן כגון ענבים לעשות מהם יין, או ע"מ למכור צריך להפריש תרו"מ מדרבנן.

ביחס לשאלה שלפנינו כיון שהמדובר

סימן מד

הערות בענייני מעשר שני

ובאר הכסף משנה (הל' תרומות שם): "כל אוכל אדם הנשמר וכו'. משנה בריש מעשרות (פ"א מ"א) משמע ליה לרבינו שחייבים מן התורה ואע"פ שכתוב דגן תירוש ויצהר סובר רבינו דלאו דוקא, אלא ה"ה לכל דדמי להו. ופשטא דלישנא דירושלמי ריש מעשרות ודספרי בפרשת עשר תעשר מסייעא ליה וגם בפ"ב דעירובין ובפרק הפועלים (דף פ"ח) מוכח דתאנה חייבת מן התורה ובפ"ק דר"ה (דף ב') בסוגיא דלירקות ולמעשרות ובסוגיא דעירובין מוכיח כן. ואין כן דעת הראב"ד במה שכתב בתחלת הלכות מעשרות וכן דעת רש"י בר"פ כיצד מברכין (דף ל"ז) ולישנא דגמ' שם הכי הוא מעשר אילן דבארץ גופא מדרבנן. וכ"כ הרדב"ז (הל' תרומות פ"ב ה"ו). והמשנה למלך (הל' תרומות פ"ג ה"ג) הוסיף: "וראייתי לרש"י בפרק ראשית

מלקות באוכל מעשר שני שנקלט בירושלים והוצא ממנה

נחלקו הראשונים באלו פירות חייבים מהתורה בהפרשת תרו"מ. רוב הראשונים סוברים שרק דגן תירוש ויצהר חייבים בתרו"מ מן התורה. כ"כ רש"י (ברכות לו ע"א; שבת סח ע"א; בכורות לו ע"א), רמב"ן (ב"מ פח ע"א), ריטב"א (ב"מ שם), החינוך ועוד.

לעומתם הרמב"ם (הל' תרומות פ"ב ה"א) פסק: "כל אוכל אדם הנשמר שגידוליו מן הארץ חייב בתרומה, ומצות עשה להפריש ממנו ראשית לכהן שנאמר ראשית דגן תירוש ויצהרך נתן לו, מה דגן תירוש ויצהר מאכל בני אדם וגידוליו מן הארץ ויש לו בעלים שנאמר דגןך אף כל כיוצא בהן חייב בתרומות וכן במעשרות".

אחד מהפירות החייבים במעשר שני מן התורה אבל אינו לוקה אלא על דגן תירוש ויצהר שנזכרו בתורה במפורש.

הפרשת מעשר שני בירושלים בזה"ז

הנהוג לפי הוראת רבותינו לגבי הפרשת מעשר שני בזה"ז בירושלים שבין החומות הוא להכשיר את הפירות לקבל טומאה עוד בטבלם, ולאחר מכן לגעת בהם ולטמאותם ולהפריש בטומאה, או לגעת רק בפירות שעתיד לקבוע למע"ש. וסיבת הדבר כדי שלא יהיו בידיו פירות מע"ש טהורים בתוך ירושלים שכן פירות אלו אסור לחלל ואסור לבער או ליהנות מביעורם, וכל שהותר בזה"ז הוא להניחם להרקב, וכדי שלא יגיע למצב כזה הורו להכשירם לקבל טומאה ולטמאותם ואז ניתן יהיה לחללם אף בתוך ירושלים שבין החומות.

אלא שיש להעיר מפסק הרמב"ם (הל' מע"ש ו"רפ"ב הי"ב): "פירות מע"ש שנטמאו בירושלים ופדאן אם נטמאו בולד הטומאה אסור להוציאן, אלא יאכלו בפנים מפני שולד הטומאה מדבריהם, ואם נטמאו באב הטומאה או שנטמאו בחוץ ואפילו בולד הטומאה מע"ש שנכנסו לירושלים הרי אלו נפדין ונאכלין בכ"מ". ולפי פסק הרמב"ם פירות שנטמאו בולד הטומאה בירושלים אסורים בחילול וחייבים לאוכלם, ועתה שאיננו יכולים לאוכלם צריכים להניחם להרקב.

וצריך לעיין האם המפרישים אצלנו הם מטמאים את הפירות באב הטומאה או שרק בולד הטומאה. ונראה שראוי לעיין בכך. אדם הופך להיות אב הטומאה ממת או ע"י מגע או ע"י משא או באוהל.

הגז שכתב דכל פירות האילן הרי בס' ואזיל לטעמיה דס"ל דאין חיוב מן התורה אלא דגן תירוש ויצהר וכמ"ש בר"פ כיצד מברכין. והתוספתא הלזו קשיתיה דמוכח מינה דכל שאר פירות האילן חוץ מן הנזכר כאן אינה נטלת לכתחילה א' מס'. ולדידי מן התוס' הלזו יש להכריח סברת רבינו דאית ליה דכל פירות האילן חייבים מן התורה ודוק".

הרמב"ן והריטב"א (ב"מ פח ע"א) מביאים שיטה של הראב"ד שחיוב תרו"מ מן התורה הוא בשבעת המינים. אמנם הם מעירים שהראב"ד עצמו דחה לאותה שיטה.

ומדרש תנאים לדברים (פ"ח פס' ד) מסייע ג"כ לרמב"ם: "דגנך תירושך ויצהרך כעין דגן תירוש ויצהר מה דגן תירוש ויצהר מאכל אדם וגידוליו מן הארץ ויש לו בעלים שנאמר דגנך אף כל כיוצא בהן חייב בתרומה ומעשרות".

והנה לגבי מעשר שני ישנם שלשה לאוים שהאוכל ממעשר שני לאחר שנכנס לירושלים חייב מלקות (רמב"ם סה"מ ל"ת קמא-קמג). היינו מעשר שני שקלטוהו מחיצות ירושלים ואכלו מחוץ לירושלים חייב עליו מלקות.

נשאלת השאלה לשיטת הרמב"ם מה חייב על אכילת פרי מעשר שאינו דגן תירוש ויצהר, מחד הוא מעשר שני ומאידך אינו דגן תירוש ויצהר. בספרים מובא שהגרי"ז (מנחות ע ע"ב) כתב שלוקה מע"פ שאינם מהפירות שהזכיר הכתוב. אולם דבריו תמוהים שכן לפי דבריו יש שני לאוין ראשית איסור אכילת מע"ש, ושנית איסור אכילת דגן וכו'. ולפי"ז האוכל דגן תירוש ויצהר של מע"ש צריך ללקות פעמיים וזו לא שמענו, ולא מצאנו לרמב"ם שכתב כן. ויותר נלענ"ד שעובר בלאו על הוצאת כל

חבל נחלתו

יכול לטמאות את הפירות קודם הפרשה או שהוא נצרך שטמא מת יגע בהם. ואינו יכול להוציאם בטבלם שכן כתב הרמב"ם (שם הי"א): "בד"א כשהכניסן ע"מ שלא תתפשם המחיצות, אבל אם לא התנה הואיל ונכנס הדי הוא טהור מן התורה [שאין] ולד מטמא שני מן התורה] וכבר קלטהו מחיצות ואינו יוצא". ונראה שלפי הנפסק שפירות שלא הורמו כמי שהורמו, אם נכנסו הפירות בטבלם נקלטו בירושלים ואסור להוציאם. ולפי"ז צריך להזהר מאד בהלכה זו ולא שמעתי שהעירו על נק' זו. וראוי היה שלא יכניסו כלל לירושלים שבין החומות פירות בטבלם שכן זהו פתח לבעיות שהזכרנו אלא יפרישו בחוץ ויחללו שם.

מציאות הטומאה באוהל היא השכיחה ביותר במקום שמספידים את המת בבית הלוי והמלוי והמת תחת אותו אוהל. מציאות של משא היא פחות שכיחה שכן רק מי שנשא מת בפועל בהלוייה וכד' הוא אב הטומאה אבל הנכנס בארבע אמותיו או הנוגע ואינו נושא אינו נטמא בטומאת מת מן התורה, וכן הדין לגבי נוגע שרק הנוגע במת עצמו או בכלי שנגע במת נטמא, ובהלוייה וכד' רוב האנשים אינם נוגעים בתרכיבו וא"כ אינם נטמאים בטומאת מת מן התורה.

וע"כ אדם מירושלים שבין החומות הקונה או מקבל פירות שאינם מופרשים ועומד להפריש צריך לבדוק את עצמו בזכרונו האם הוא טמא מת מן התורה וע"כ

סימן מה

חילול מעשר שני

אפשרות לאכילת מעשר שני.

ב. נאמר בחומש דברים (פי"ד פס' כד-כה): "וכי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשום שמו שם כי יברכך ה' אלהיך. ונתתה בכסף וצרת הכסף בידך והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו". ומשמעות פשוט הפסוקים שאם מחמת הטורח אינו יכול להביאו ולאוכלו בירושלים מותר לו לחלל את הפירות על מעות. וכך נאמר בספרי (דברים פ"קא קז): "ונתתה בכסף, מלמד שאין מתחלל אלא על הכסף". ובממון עליו לקנות אוכל ולאוכלו בירושלים כאמור בפס' כו: "ונתתה הכסף בכל אשר תאוו נפשך בבקר ובצאן וביין ובשכר ובכל אשר תשאלך נפשך

שאלה

אדם מפריש תרו"מ לעתים רחוקות ולכן אינו מנוי בקרן מעשרות. כאשר הוא מפריש מעשר שני האם מותר לו לחלל ישירות על סוכר בשווי פרוטה או שצריך לחלל קודם על פרוטה במטבע ואח"כ את המטבע על סוכר וכד'?

תשובה

א. השאלה היא האם מותר לפדות פירות על פירות כדי שהפירות הראשונים יצאו לחולין והפירות עליהם חללו יתקדשו בקדושת מעשר שני. צריך לבדוק את השאלה בשני זמנים: בזמן שביהמ"ק קיים מעיקר הדין, ולאחר החורבן שאין